

# Mexikansk målare erkänner mordförsök på Trotskij

## Innehåll

Introduktion .....	1
Siqueiros berättar om attentat mot Trotskij .....	2
Till slut avslöjar Siqueiros delar av sanningen .....	5

## Introduktion

Mitt i natten den 24 maj 1940 bröt sig en grupp på 20 personer in i Trotskijs bostad i Mexico City för att försöka mörda Trotskij. De avlossade 300 skott, men som genom ett under dödades ingen; den ende som sårades var Trotskijs dotterson som fick en lätt skråma.

Attacken leddes av den berömde konstnären *David Alfaro Siqueiros*, som också var ledande i det mexikanska kommunistpartiet. Siqueiros och flera av hans medbrottslingar greps efter mordförsöket. De hävdade att avsikten inte hade varit att mörda utan bara skrämma Trotskij till tystnad. Siqueiros kom lindrigt undan med enbart ett kortare fängelsstraff.



David Alfaro Siqueiros: självporträtt

I en intervju hösten 1972 lättade dock Siqueiros på förlåten och erkände att syftet hade varit att mörda Trotskij och att dådet skedde på order från NKVD. Han lämnar också viktiga upplysningar om situationen i det mexikanska kommunistpartiet, uppgifter som senare bekräftats och ytterligare belysts av en annan ledande mexikansk kommunist, Valentín Campa.<sup>1</sup>

Den första av de två artiklarna nedan är intervjun med Siqueiros. Den andra är en kommentar av den amerikanske trotskisten Joseph Hansen, som 1940 fungerade som Trotskijs sekreterare och livvakt. Båda artiklarna är översatta från *Intercontinental Press* 13 november 1972.

Stalin lyckades dock med sitt uppsåt att mörda Trotskij ett halvår senare, då den spanske stalinisten Ramón Mercader infiltrerade Trotskijs hem och dödade Trotskij med en ishacka.

Martin F 15/9 2017

<sup>1</sup> Campa gör det i sina memoarer, *Mi Testimonio—Memories de un comunista mexicano*, som publicerades 1978. Kapitlet som handlar om detta finns översatt till svenska, se [Mexikansk kommunistledare avslöjar mordkomplott](#)

## Siqueiros berättar om attentat mot Trotskij

### Påstår att Stalin planerade mordet

Av Norberto Valentini

Följande artikel publicerades 9 oktober 1972 i den dominikanska veckotidningen *Ahora!* under rubriken ”Siqueiros Narra Atentado Contra Trotsky” (Siqueiros berättar om attentat mot Trotskij).

\* \* \*

”Här befinner ni er i världens färgstarkaste land, en vild, levande, mystisk och stämningsfull plats. Se luften, hur nyansrik, klar och ren den är. Och här har ni kommit för att prata med mig om överfall, mord, intriger, händelser i det förflutna som det inte är värt att prata om längre?”

David Alfaro Siqueiros såg på mig genom halvt slutna ögon, nästan sömnaktigt; han bar en bredbrättad sombrero och tunga skinande läderstövlar. ”Tro mig”, fortsatte han, ”det man ska göra är att ge sig ut och gå på denna landsbygd. Det bästa är att vandra genom fälten och upptäcka Mexikos mysterier i kyrkorna, på marknaderna, i bergen där man hittar fullständig och stämningsfull ensamhet, i de fantastiska blå bergen där man fortfarande får höra legenderna om Quetzalcóatl, den plymförsedda ormen som föddes av en oskuld genom gudomligt ingripande. Detta är vad ni borde leta efter istället för att slösa bort er tid genom att komma hit för att fråga mig om saker som jag inte vill minnas”.

Men jag hade kommit till denna plats, till Cuernavacas slätt, just för att prata med Siqueiros om överfall, intriger och mord.

David Siqueiros är 63 år gammal med ett robust utseende och ett tufft temperament. Han anses vara en av främsta figurerna i dagens mexikanska måleri (hans arbeten inbringar hundratusentals pesos och hans skola besöks av Central- och Sydamerikas främsta unga konstnärer). Men 1940 skrev han ett blodigt och bortkastat kapitel i världshistorien. Det skedde när han ledde omkring 20 anhängare i en väpnad attack mot den befästa villan i Coyoacán i ett försök att döda Leo Trotskij som hade tagit sin tillflykt där efter att ha utvisats från Ryssland.

Jag hade nalkats vakten vid huset på Nr 7 Calle Venus i bostadsområdet Los Jardines med en slags känsla som folk brukar ha när de tror att de ger sig in på ett företag som är dömt att misslyckas på förhand. Siqueiros gillar inte att intervjuas eller fotograferas. Hans fru, Angela, en söt, mild kvinna på omkring 50 kom och öppnade dörren. Tack vare henne och den vänlighet hon direkt visade, övervanns det mistroende och den fientlighet som konstnären vanligtvis visar utomstående.

Siqueiros tog emot mig i villans salong, men nästan direkt ville han flytta över till det stora skjul som han kallar sin studio, där han målar och undervisar sina elever. ”Detta är den enda platsen som jag känner mig bekväm i”, sa han. Jag erinrade mig en scen i filmen *Mordet på Trotskij* [1972] som jag har sett två gånger. Siqueiros roll spelades av skådespelaren Luigi Vannucchi. Verklighetens konstnär är massivare, mer imponerande. Vannucchi fångade inte helt hans romantiska om än tuffa karaktär, hans dominanta men ändå introverta personlighet.

För att få Siqueiros att prata om händelserna 24 maj 1940 var jag tvungen att gradvis leda honom och använda knep. Men till slut gick han i fällan och exploderade: ”Det verkar som om jag måste ge med mig och prata om detta fördömda anfall. Låt gå då. Och eftersom jag är en målare kommer jag att måla medan jag berättar historien”. Han doppade penseln i lite tjock svart färg och började skissa former.

”Dessa tider”, mindes han, ”var dagar av grymhet och lidande. Vi hade just kommit tillbaka från det spanska inbördeskriget i ett väldigt deprimerat tillstånd. I Sovjetunionen hade kampen mellan Stalin och Trotskij underminerat den kommunistiska rörelsens enhet. Vi kände att våra ideal hade äventyrats. Vi trodde att ideologisk enhet måste återupprättas runt den styrande klassen i Kreml. Stalin var oroad över att Trotskij från sin exil i Mexiko skulle kunna bli ett centrum för ytterligare en chauvinistisk rörelse som skulle försöka föra honom till makten i Sovjetunionen istället för Stalin. Så han beordrade en hög tjänsteman inom NKVD, Leonid Eitingon, att planera Trotskijs fysiska eliminering och gav honom obegränsade resurser.

Men ledaren för det mexikanska kommunistpartiet, Laborde, visade sig vara ovillig att stödja denna våldsåtgärd och vägrade i praktiken att hjälpa till. Till slut uteslöts Laborde och hans anhängare och partiet hamnade i våra händer.

Siqueiros stod framför ett pappersark och ritade en vid oval med ett ”s” i mitten, hans initial. faktum är att han var en av det mexikanska kommunistpartiets mest oförsonliga ledare som beslöt att döda Trotskij.

”Den 24 maj 1940”, fortsatte Siqueiros, ”sade vi att det var dags att bryta vår passivitet. Jag fick tag på en majorsuniform från armén och klädde ut mig till en officer. 20 av mina följeslagare klädde ut sig till soldater. Vi överraskade de poliser som vaktade Coyoacán-fästningen och avväpnade dem. Vi tillfångatog amerikanen Sheldon Harte, som var Trotskijs personliga livvakt, och bröt oss in i husets innergård. Jag erkänner att jag i det ögonblicket lamslogs av känslor.

Jag hade deltagit i olika hemliga operationer och var van vid fara. Jag hade deltagit i politiska strider i Central- och Sydamerikanska länder. Men trots detta hade jag aldrig ställts inför nödvändigheten att kallblodigt döda någon. Men ändå så sköt vi omkring 300 skott från innergården in i sovrummet där vi trodde att Trotskij sov.”



Ovan det fotografi som *Ahora!* använde för att illustrera Valentins intervju med Siqueiros. Enligt *Ahora!* visar fotot Trotskij ”vid en presskonferens dagen efter skotten”. Detta är fel. fotografiet togs innan den Siqueiros-ledda attacken. Från vänster till höger är personerna Octavio Fernández, ledare för den mexikanska trotskistiska gruppen; Leo Trotskij; Joseph Hansen, en av Trotskijs sekreterare och Natalja Sedova. Målningen på väggen är ett självporträtt av Frida Kahlo, den berömda mexikanska surrealistiska målaren som var Diego Riveras hustru. Hon lånade ut sitt hem till Trotskijs när de först kom till Mexiko 1937 efter att de förlorat sin asyl i Norge.

Ännu idag kan man på väggarna i huset i Coyoacán, som noggrant övervakas av Trotskijs dotterson, se många kulhål som Siqueiros kommandogrups vapen efterlämnade. Attentatet misslyckades antingen på grund av att de som anföll agerade förhastat eller att den ryske

flyktingen hade som vana att sova på olika ställen varje natt för att ointetgöra en möjlig attack. Bokslutet av attacken blev att omkring tio människor skadades och en dödades, amerikanen Sheldon Harte, vars kropp lite senare hittades nedgrävd i trädgården till en villa som Siqueiros hyrde.



Trotskij's dotterson *Esteban Volkov* (\*1926) lever fortfarande (i november 2017) och ansvarar för Trotskij-museet i Coyoacán, Mexiko

”Den mexikanska polisen”, fortsatte Siqueiros medan han fortsatte att måla figurer med sin pensel, ”grep mig 17 juni tillsammans med många av mina kamrater som hade deltagit i attacken. Lyckligtvis utvecklades en stark solidaritetsrörelse för vår sak i sydamerikanska politiska och kulturella kretsar och därför dömdes jag endast till några månader i fängelse”.

Siqueiros sa till domaren att attacken inte var tänkt att skada någon utan endast var en ”gest som syftade till att sätta ett psykologiskt tryck på Trotskij och få honom att ge upp sina politiska aktiviteter”. De åtalade friades från nästan alla anklagelser, förutom obehörigt användande av militära uniformer och för att ha stört poliser i utförandet av sin plikt, det vill säga, avvärja och binda de poliser som vaktade Coyoacán. Domaren tog inte hänsyn till Hartes död och meddelade utslaget att den var ”oavsiktlig och en olyckshändelse”.

Icke desto mindre hölls Siqueiros fängslad i väntan på rättegång för att ha stulit två bilar som stod parkerade på innergården till Trotskij's hem. Han frigavs för att resa till Chile när poeten Pablo Neruda gav honom i uppgift att dekorera ett palats i Santiago.

”Tre månader senare, den 20 augusti”, avslutade Siqueiros, ”hade Ramón Mercader inga problem med att ta sig in i Coyoacán's halvfästning, under förevändning av att han ville att Trotskij skulle läsa en artikel som han hade skrivit. Han introducerades av en amerikansk trotskist, Sylvia Ageloff, som han blivit vän med i USA. Han hade en ishacka under sin regnrock. När Trotskij satte sig ner vid sitt skrivbord för att läsa artikeln, slog Mercader honom våldsamt i huvudet. Jag kände inte Mercader och hade ingen önskan att träffa honom när han satt i fängelse. Jag vill inte döma honom eller hans handling. Alla har sina egna principer och endast historien avger ett rättvist och oåterkalleligt utslag.”

I sin film *Mordet på Trotskij* försökte Joseph Losey noggrant rekonstruera de sista dagarna för ”Stalins fiende nr 1”, där han koncentrerade sig på offrets personlighet, spelad av Richard

Burton, liksom mördaren, spelad av Alain Delon. Men en enig kritikerkår har skrivit att filmens bästa del är det blodtörstiga porträttet av Siqueiros. ”En sällsam kombination av en fanatiker och en politisk bandit som dundrar mitt ibland sin enorma vapenarsenal.”

Jag nämnde detta. Han svarade bara med en grimas. ”Saker från det förflutna, saker från det förflutna”, upprepade han. Och tillade ”Folk får de galnaste idéer”. Därpå, helt klart ledsen över att han överhuvudtaget sagt någonting, att han frammanat dessa svunna tider, dolde han inte längre att han ville bli av med mig.

Medan Siqueiros följde mig till porten (likt andra villor som tillhör rika personer med självaktning omgavs villan av stora gräsmattor med en elegant bassäng full av klarblått vatten) visade han mig de enorma paneler som han och hans studenter arbetade med. Halvt gladlynt, halvt trumpet, är den gamla revolutionären en outtröttlig arbetare som uppför sig som en av de stora italienska renässansmästarna. Han kommer med förslag, förbättrar sina studenters arbeten, kommer med kritik, säker på att hans arbeten är värda hundratusentals pesos.

## **Till slut avslöjar Siqueiros delar av sanningen av Joseph Hansen**

Intervjun som David Alfaro Siqueiros beviljade Norberto Valentini är mycket intressant, eftersom det är första gången som den mexikanske målaren har antytt något om den sanna berättelsen om det maskingevärsöverfall som han ledde den 24 maj 1940 i ett försök att döda Leo Trotskij och hans ledsagarinna Natalia Sedova.

När Siqueiros och andra medlemmar av det mexikanska kommunistpartiet greps för sitt brott hävdade den berömda konstnären att överfallet inte syftade till att döda Trotskij. I intervjun med Valentini medger han nu att avsikten var att mörda. Efter att ha brutit sig in på innergården ”lamslogs han av känslor” då han aldrig tidigare ställts inför ”nödvändigheten” att ”kallblodigt” döda någon.

Ett ytterligare medgivande rör Robert Sheldon Harte. Vissa källor har spekulerat i att Harte i själva verket inte var trotskist. Exempelvis framställer Losey det som om Harte var i maskopi med Siqueiros. Ska man tro Losey så var det Harte som öppnade dörren och lät det stalinistiska gänget klädda i stulna uniformer ta sig in. Siqueiros säger, vilket motsäger denna version: ”Vi tillfångatog amerikanen Sheldon Harte, som var Trotskijs personliga livvakt ...”<sup>2</sup>

Siqueiros bekräftar också Trotskijs anklagelser att Stalin hade skapat en speciell sektion inom GPU för att genomföra uppdraget att mörda honom. Stalin säger Siqueiros ”beordrade en hög tjänsteman inom NKVD, Leonid Eitingon, att planera Trotskijs fysiska eliminering och gav honom obegränsade resurser”.

Trotskij framförde också anklagelsen att Stalin hade intervenerat i det mexikanska kommunistpartiets interna affärer och slängt ut ledaren Hernán Laborde för att ställa partiapparaten helt till förfogande för den del av GPU som fått i uppdrag att organisera mordet.

Men Siqueiros beaktelse är långt ifrån komplett. Han beskriver inte hur han själv blev en GPU-agent, hur han blev insnärjd i den speciella sektion som hade fått i uppdrag att döda Trotskij och hur han ställdes inför ”nödvändigheten” att döda en av Sovjetunionens grundare och organisatör av Röda armén. Vilka var de mellanhänder som han arbetade med? Vem gav honom ordern?

<sup>2</sup> Tyvärr har Hansen fel på denna punkt. Nyare uppgifter, bl a baserade på sovjetiska arkiv, ger vid handen att Sheldon Harte verkligen var en stalinistisk agent. Siqueiros påstående att Harte var en av Trotskijs livvakter är egentligen inte heller felaktigt, formellt var han det.

Siqueiros underlåter till och med att säga vem som gav ordern att Harte skulle mördas kallblodigt. Och han säger inte vem som genomförde detta uppdrag.

Siqueiros nämner att han hölls i förvar av polisen bara en kort tid efter mordförsöket på Trotskij och mordet på Harte. Han nämner inget om de övriga medlemmarna av det mexikanska kommunistpartiet som deltog under hans befäl och som också greps. Vad hände med dem? Hur lyckades de undgå rättsvisan? I synnerhet, vad hände med bröderna Arenal, båda nära medarbetare till Siqueiros, som försvann efter överfallet? Det sades vid den tiden att de var de som dödade Harte och att de sedan hade flytt till USA. Vem gav dem skydd i USA? Medlemmar i kommunistpartiet?

Andra frågor väcks av det som Siqueiros medgav. Han säger att han ”lyckligtvis” räddades av ”en stark solidaritetsrörelse för vår sak” som ”utvecklades i sydamerikanska politiska och kulturella kretsar ...” Det fanns ingen sådan offentlig rörelse vid den tiden. Ingen alls. Hänvisar han i själva verket till de ansträngningar som GPU gjorde för att rädda hans skinn som en av deras lojala operatörer? Var det genom GPU:s inflytande som han slapp ur fängelset och kunde bege sig till Chile med hjälp av den chilenska poeten Pablo Neruda, då som nu en framstående medlem av det chilenska kommunistpartiet?

En ganska förvånande sak är att Siqueiro förnekar att han kände Ramón Mercader, GPU-agenten som lyckades mörda Trotskij i augusti 1940. Trots det nämner han honom vid hans riktiga namn och inte med det namn som fanns på hans falska pass, ”Frank Jacson”. Inte en enda gång – från den tid han överlämnades till polisen av Trotskijs vakter till 6 maj 1960, när han flögs från Mexiko av tjänstemän från Tjeckoslovariens regering – avslöjade mördaren sin verkliga identitet. Ljuger Siqueiros när han säger att han inte kände Mercader?

När han redogör för överfallet den 24 maj 1940 gör Valentini ett fel som är värt att påpeka. Han säger att offren uppgick till tio skadade och en död. Faktum är att endast en person skadades – Trotskijs sonson Seva. Ingen dog vid detta tillfälle. Trotskij och Natalja klarade sig genom att rulla under en säng medan maskingevärskulorna flög över dem. Harte mördades flera dagar senare i ett gömställe i bergen, efter att ha tagits dit av gänget.

Orsaken till att Harte dödades var naturligtvis, att göra sig av med ett vittne som kunde identifiera förövarna.<sup>3</sup> Detta var avgörande för att nästa försök skulle lyckas. Det var nödvändigt för konspiratörerna att inte bara rädda Siqueiros så länge som det var möjligt, utan även att hålla Mercaders identitet hemlig. Mercader kan mycket väl ha varit den som var ledare för överfallet 24 maj. Är Siqueiros fortfarande rädd för honom<sup>4</sup>?

## Lästips

### Mer om mordkomplotterna mot Trotskij

*Böcker:* Julian Gorkin: [Mordet på Trotskij](#); Isaac Don Levine: [Mordet på Trotskij](#) och Isaac Deutscher: [Den förvisade profeten](#).

*Artiklar:* Sudoplatov: [Sovjetisk spionchef om mordet på Trotskij](#); Bertrand M Patenaude: [Mordet på Trotskij i ny litteratur](#); Teres Pàmies: [Ramón Mercader – Slutfört uppdrag](#) och Alan Woods: [Leonardo Padura: Mannen som älskade hundar](#) (om en kubansk roman som handlar om Trotskij och hans mördare).

Se även utdraget ur Valentín Campas memoarer i [Mexikansk kommunistledare avslöjar mordkomplotten](#).

<sup>3</sup> Enligt nyare uppgifter (från general Leonid Eitingon som ledde operationen) dödades Harte för att han hade fått samvetsqual och framfört invändningar mot mordförsöket mot Trotskij. Se även not 2 ovan.

<sup>4</sup> Siqueiros dog i januari 1974, Mercader i oktober 1978.